

ПСИХОАНАЛІТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В ПРАЦІ К. ЕСТЕС " ЖІНКА, ЯКА БІЖИТЬ З ВОВКАМИ" ТА РОМАНІ ВІКТОРА ДОМОНТОВИЧА "ДІВЧИНА З ВЕДМЕДИКОМ": ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Проза модерністів часто апелювала до психології, до теорії психоаналізу, щоб краще пізнати внутрішнє ество особистості. Психоаналіз являє собою мистецтво розуміння й інтерпретації внутрішнього світу людини та його взаємозв'язків зі світом зовнішнім.

Доктор філософії Кларісса Пінкола Естес у праці "Жінка з вовками" пропонує новітній філософсько-психологічний метод пізнання внутрішнього світу жінки. Це здійснює вона за допомогою міфів та казок. Міфологія, на її думку вважається світоглядним психічним продуктом людини, тому є об'єктом та інструментом аналізу, оскільки містить в ірраціональній, символічній формі інформацію про людську психіку. Словом, казки, легенди та міфи, стають засобом дослідження змістів колективного несвідомого.

Саме казки заповнюють внутрішнє життя людини, несуть в собі інтуїтивні знання. Міфологія утворює масштабну психологічну проекцію змістів колективного несвідомого (за Юнгом). Тому у контексті глибинної психології міфологеми досліджуються як феномени психічного життя. Кожен архаїчний мотив, образ є символом квінтесенцією суті індивідуальних та колективних трансформацій лібідо.

На сьогодні, казки набули символічного прочитання та переносяться у підсвідомість людської психіки. Адже декодування інтрапсихічної площини (психічні комплекси всередині однієї псюхе) казки дає змогу проникнути у внутрішній світ однієї людини. За допомогою казок Кларісса Естес розглядає символічне вираження глибинних психічних процесів, досліджує підсвідомі аспекти душі. Тому, сценою, на якій розгортаються всі події казки чи міфу, є внутрішній світ, а героями казки у такому прочитанні є не конкретні персонажі а складові їхніх характерів. Психоаналітик К. Естес пропонує асоціативний аналіз який вона тлумачить як спосіб викликати давні розчленовані частинки самих себе, аспекти особистого життя.

Автор переконує, що згасаючу жіночу енергію, природу інстинкту можна відродити за допомогою активних "психоархеологічних" розкопок у руїнах містичного світу душі. Завдяки відображенню інстинктивної природи в архетипі Правічної Жінки можна побачити різноманітні прояви псюхе. Саме через архетип Дикої Жінки, дослідниця розбуджує давню пам'ять жінки і повертає її до повноцінного життя.

Поняття "архетип" постає як типові способи розуміння; за Юнгівською психологічною концепцією, архетип є відтворенням позасвідомого первообразу індивідуальною свідомістю. З точки зору архетипічної психології, Віковічна Жінка інтерпретується як жіноча душа, джерело жіночості та репрезентує інстинктивні та інтуїтивні знання.

Наявність Дикої Жінки в душі є надзвичайно важливим явищем, адже вона потрібна для інтелектуального розвитку та душевного здоров'я кожної жінки. Прадавня Жінка є інтуїтивним, символічним та нормативним образом. Вона існує в душі будь-якої жінки, в тому місці, де зустрічається дух жінки та дух вовчиці, де зливаються воедино розум та інстинкт, Я і Ти.

Осягнення природи Правічної Жінки це не релігія, а психологія вивчення глибин псюхе, бо первинне значення слова: *psyche* – "душа"; *logos (logia)* – "зрозуміння". Без такого знання усіх аспектів та вимірів душі, кожна жінка позбавляється внутрішнього вуха, що дозволяє вслухатися в шепіт власного серця, без нього вона не живе, а лише функціонує, душа втрачає опорну силу, підґрунтя. Укріплюючи стосунки із первісною природою, жінка отримує в подарунок постійного внутрішнього наглядача, мислителя, мрійника, провідника, художника, віртуоза інтуїції, загалом, творця котрий дає потрібні та важливі поради, веде її до життя, яке як і на внутрішньому, так і на зовнішньому рівні розквітає енергією, силою до творення нових цінностей, нового пізнання свого ества.

Для інтерпретації душевних візій та символічного прочитання внутрішнього світу жінки, К.Естес використовує у психоаналітичній практиці такі казки: "Синя борода", "Василина Премудра", "Тюленева шкіра", "Червоні чобітки" та інші. Для кращого розуміння

психологічного світу головної героїні роману В.Домонтовича "Дівчина з ведмедиком", ми використали казку "Дівчинка із сірниками", за К.Естес.

Свою безвідповідальною вдачею героїня роману Зина Тихменєва одразу нагадує Дівчинку із сірниками. Сама ж назва творів розкриває світоглядну суть теми, прикриту зовнішніми життєвими конфліктами. Образи "ведмедика" та "сірників" символізують психологічні елементи внутрішнього світу дівчат. Обом героїням притаманна крайня психічна однобічність, що не допускає сприймання дійсності інтуїцією. У дівчат в потаємному закутку душі ще не прокинулася Віковічна Жінка, тому необдумані вчинки виявляються врешті – решт нерациональними.

Дівчинку із казки оточують люди, які не турбуються про її життя. Єдиною її власністю є сірники, але вона невміло використала їх. Сірники інтерпретуються як зародки творчих можливостей. Дві героїні опинились у складній душевній ситуації, без допомоги та опіки Дикої Жінки їхнє життя завершується трагічно. Від холоду казкова дівчина замерзає, а від недостатнього душевного тепла, підтримки близьких людей, самогубством уривається життя берлінської повії. Життя зламало Зину, а для надії нічого не лишилося. Без внутрішнього порадики та наставника, дівчата не змогли духовно розвиватися, їх творчі можливості залишилися нереалізованими, в них не було рідних близьких людей, котрі б підтримали їх ідеї, надихали на нові креативні процеси. Дівчинка із сірниками була сиротою, а Зина Тихменєва не була зрозумілою ні батьками, ні сестрою, та й Іполит Миколайович не підтримав душевні переживання, світоглядні ідеї коханої. Ця "вітрогонна" дівчина так і не знайшла правдоподібних істин. Як зазначає Кларісса Естес без любові ближніх можна замерзнути, бо "пожива – це хор внутрішнього та зовнішнього голосів, яким виданий душевний стан жінки, і при необхідності вони намагаються підбадьорити та втішити її" (315).

Дівчата не мали того друга чи друзів, котрі б повірили в їх можливості. Перебуваючи при такому душевному холоді, героїні почали жити у світі мрій, фантазій. Марення їхньої душі – псюхе виявилися сильним знеболюючим засобом. Вони відчували себе самотніми та знедоленими у житті.

Головною метою Дівчинки із сірниками є пошуки тепла. Але вона, як і дівчина з ведмедиком, заплуталась у власному житті. Вона продає сірники, своє джерело тепла. Творчі душевні спалахи не досягають апогею, ідеї Зини залишаються ілюзорними. Від цього жіноче начало не є теплішим, ані багатшим, ані мудрішим. Тепло зцілює та відроджує політ свіжих та оригінальних ідей. Фантазії дівчат не мали нічого спільного із реальністю.

Будучи ресторанною повією, Зина кожен ніч виконує роль дівчинки із сірниками, усі ідеї, мрії на ранок зникають (розвіюються). Такі поняття, як безневинність, падіння, для дівчини є лише затурканими, безглуздими словами, котрі для її покоління не властиві, бо ж : "Падіння – це забобон, створений, з одного боку, боязкістю старих дівчат та, з другого боку, розпущеною чоловіків. Віддатись – це для дівчини ще не значить упасти" (74). Своїми вчинками бравадна дівчина з ведмедиком знищувала самий натяк на можливість шлюбу, кохання для неї поставало способом звільнитися від шлюбного акту, одруження, родини. Зина запалювала свої ідеї – сірники, котрі залишилися лише фікцією та зазнали повного фіаско. Обидві дівчини потрапили в біду, перебуваючи в душевній кризі.

У казці внутрішня бабуся зваблює дівчинку у світ фантазій. Віковічна Жінка спить у духовному вимірі дівчат їх фантазії та візії щодо неправдоподібних істин не дають душевного тепла.

Дівчинка із сірниками продає єдину річ, сірники, які дають бажане тепло. Для жінки жити без любові і турботи Дикої Матері, всеодно, що існувати у зовнішньому світі без харчування. Ексцентричне Его отримує від життя жалюгідні крихти, і кожен ніч знову і знов повертається до того, з чого почала.

У казці на матеріальному рівні зима трактується як поцілунок смерті, тобто холод. Холод прирікає на загибель будь-яке почуття, думки замерзають, а стосунки стають неможливими. Цей смертоносний холод присутній в глибинах душі дівчинки із ведмедиком. Героїня із казки, і Зина Тихменєва мають пошкоджений інстинкт, вони віддають власне світло за безцінь. Вогонь символізує відновлення душі.

Міфологічна дівчинка живе у великій нужді, просить милостиню, віддаючи надзвичайно цінніше – світло – отримуючи менш вартісне – гроші. Схожий обмін відбувається в душевному (внутрішньому) та в зовнішньому світі головної героїні роману В.Домонтовича, результатами постає втрата енергії псюхе. Коли дівчинка вирішує запалювати сірники, вона використовує

свої ресурси для фантазії. Вона витрачає свою енергію на побіжні цілі. Почуття Зини стали холоднішими, її кров не досягає усіх глибин душі, вона у відчаї, тому життя у мріях постало приємнішим, аніж сама реальність. Ці маленькі вогники спалюють душу дівчини. Душа псюхе починає обдурювати саму себе: вона живе у полум'ї фантазії, а у ньому усі мрії видаються здійсненими. Дівчинка із сірниками розпалює іскорки одну за одною. Кожна фантазія згоряє, а героїня, як і раніше, залишається на морозі. При запалюванні третього вогника, постає новорічна ялинка, мить, коли щось нове повинно відбутися. Але у випадку Зини та дівчинки із казки ця фікція прикриває собою реальність, довгождане очікуване не збувається, в духовній сфері відбулась деградація особистості Зини, вона не захотіла жити творчим життям, не повірила в творчу міць щоденної праці, в працю, що визволяє.

Отже, Зина у своєму житті шукала незвичайного й неправдоподібного, так і не знайшла можливості для самоствердження. Застосувавши міфологію як інструмент пізнання, як символічне вираження глибинних психічних процесів, ми проаналізували й інтерпретували підсвідомі аспекти та душевні переживання головної героїні роману В. Домонтовича "Дівчинка з ведмедиком".

Література

1. Государев Н. А. Треугольный человек. – М.: Мол. гвардия, 1991. 270с.
2. Домонтович В. Дівчина з ведмедиком. – К. Критика. 2000. – 412с.
3. Естес Кларісса. Жінка з вовками – "Софія" ИД "Геліос" – 2001.
4. Юнг К.Г. Психологія несвідомого. – М.: Вид. АСТ, "Канон+", 2001.- 400с.

*Ірина Слив`яна
наук. керівник – доц. Г.Д. Панчук*

СЕМАНТИКО-СЛОВОТВІРНИЙ АНАЛІЗ ПРІЗВИЩ РОМАНІВ І.БАГРЯНОГО "САД ГЕТСИМАНСЬКИЙ" ТА "ТИГРОЛОВИ"

Будь-який літературний твір приваблює дослідника – ономаста перш за все тим, що в ньому відбивається "певна загальнономовна ономастична ситуація" [3;80].

Власні імена, виконуючи номінативну та ідентифікативну функцію, служать також і засобом вираження автором свого ставлення до того чи іншого персонажа, виступають своєрідною "характеристикою" героя. Усі антропоніми безпосередньо пов'язані із літературним текстом і виступають у ньому важливим стилістичним засобом.

Антропонімічна система романів І.Багряного "Сад Гетсиманський" та "Тигролови" представлена в основному прізвищами; імен та прізвиць нараховуємо менше.

Аналіз твірних основ прізвищ у романах І.Багряного проводимо за такою схемою:

- 1.Прізвища, утворені від антропонімів.
- 2.Прізвища, утворені від апелятивно – антропонімних назв.
- 3.Прізвища, утворені від апелятивних означень особи.

Певну частину прізвищ, з огляду на труднощі встановлення їх лексичної бази, кваліфікуватимемо як найменування з подвійною мотивацією.

1.Антропоніми в основах прізвищ романів І.Багряного

Базою для утворення прізвищ виступають як слов'янські автохтонні особові імена, так і християнські імена.

А. Прізвища, утворені від слов'янських автохтонних імен: *Нечаєва* < Нечай.

Б. Прізвища, утворені від християнських (чоловічих чи жіночих) імен становлять такі структурні моделі:

Повне офіційне ім'я + патронімний чи посесивний формант: Арсень – єв, Барбар – ов, Іван – енко, Лазар – енко, Кулин – ич, Льв – ов, Мокій – енко, Охрім – енко, Павл – юк, Петр – ов, Прокоп – ович, Сергей -єв, Фрол – ов.

В основах прізвищ, вжитих І.Багряним у його романах, виділяємо такі словотвірні варіанти імен:

- а) усчені імена;
- б) усчено – суфіксальні імена;
- в) суфіксальні імена.

А. **Усчені імена.** В романах знаходимо лише одне прізвище, утворене від основи усченого варіанту особового імені, яка виникла в результаті афери [4; 71] :

Фрей: *Фрей* < Онуфрей.